

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Asia: HE 108/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi

Viite: asiantuntijakuuleminen 25.10.2016

Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy (PHJ) kiittää hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi (jäljempänä "hallituksen esitys"). Hallituksen esityksellä on suoria vaikutuksia Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy:n toimintaan ja toimintaedellytyksiin sekä alueen yrityksiin. Keskityn lausunnossa konkreettisiin vaikutuksiin, jotka johtuvat hallituksen esityksen sidosyksikköasemaa koskevista tiukennuksista EU-hankintadirektiiviin verrattuna.

Jätelaitosyhdistys on lausunnossaan 17.10.2016 esittänyt kaikki keskeiset vaatimukset ja niiden perustelut, joihin yhdyn

- Muihin kuin sidosyksikön omistajiin kohdistuvan ulosmyynnin rajaksi tulee säätää yksiselitteinen ja direktiivin mukainen 20 prosentin raja ilman euromääräisiä kriteerejä. Vastaava direktiivin mukainen raja tulee huomioida horisontaalisen yhteistyön edellytyksissä.
- Hankintalakiesitys kajoaa jätelaissa säädettyyn jätehuoltoon ilman vaikutusarviointia
- Hankintalakiehdotus johtaa taannehtivaan lainsäädäntöön
- Hankintalakiesitys lisää byrokratiaa ja hallinnollista taakkaa

1. Yleisesti Päijät-Hämeen Jätehuollosta

Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy (PHJ) on vuonna 1993 perustettu 10 kunnan omistama osakeyhtiö, joka hoitaa kunnan vastuulle kuuluvien jätteiden vastaanotto-, käsittely- ja hyödyntämistehtävät sekä jätehuollon kehittämis- ja neuvontatehtävät. Yhtiö tarjoaa jätteiden vastaanotto- ja käsittelypalveluita myös elinkeinoelämälle.

PHJ:n osakaskuntia ovat Asikkala, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Myrskylä, Orimattila, Padasjoki, Pukkila ja Sysmä. Suurin omistaja on 58,6 %:n osuudella Lahden kaupunki, joten yhtiö kuuluu tytäryhtiönä Lahden kaupunkikonserniin. Omistajakunnat eivät osoita yhtiölle muuta rahoitusta kuin mitä on osakepääomasta sovittu. PHJ vastaa Yhteistyö- ja osakassopimuksen mukaisesti, että sen toimialueelle suunnitellaan

ja toteutetaan taloudellinen, tehokas ja tasapuolinen jätehuoltojärjestelmä. Kiinteistö-keräyksen osalta PHJ:n toimialueella on pääosin käytössä sopimusperusteinen, kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetusjärjestelmä.

PHJ:lla on kaksi päätoimintoa, Asukaspalvelut ja Käsittelypalvelut. Asukaspalvelut kattavat jätteiden vastaanottotoiminnot kotitalouksilta ja pienyrityksiltä. Jätteitä vastaanotetaan jäteasemilla, vaarallisten jätteiden keräyskontteihin sekä kiertävin keräyksin. Asukaspalveluihin sisältyvät myös lava- ja säkkipalvelut, jäteneuvonta sekä kiinteistökeräys niiden kuntien osalta, joissa jätteenkuljetus toimii PHJ:n kilpailuttamana. Asukaspalveluiden asiakkaita ovat toimialueen asukkaat (n. 203 000), kesäasukkaat ja pienyritykset. Valtaosa asukaspalveluissa kerätyistä jätteistä toimitetaan jatkokäsittelyyn PHJ:n Käsittelypalveluiden kautta, osa toimitetaan jatkokäsittelijöille suoraan.

Käsittelypalveluiden alaiset jätteenkäsittelytoiminnot on keskitetty Lahteen, Kujalan jätekeskukseen, jossa vastaanotettuja jätteitä välivarastoidaan, käsitellään ja toimitetaan edelleen hyödynnettäväksi materiaalina ja energiana sekä loppusijoitetaan. Käsittelypalveluiden suurin asiakasryhmä ovat toimialueen muut jätealan yritykset (kuljetusyritykset ja käsittelijät). Asiakkaita ovat myös yritykset, joille toimitetaan jätteitä edelleen hyödynnettäväksi. Käsittelypalveluihin sisältyy myös maan- ja tuhkankaato-vastaanottoalueiden hoito muualla kuin Kujalassa sekä suljettujen kaatopaikkojen jälkihoito ja seuranta. Kujalan jätekeskukseen tulevasta jätevirrasta hyödynnetään yli 90 %.

PHJ tekee merkittävää yhteistyötä yksityisten toimijoiden kanssa jätteiden jatkokäsittelyssä. Yhteistyökumppaneita ovat lähes kaikki valtakunnalliset jätealan toimijat kuten L&T, Ekokem, Lemminkäinen, Rudus, Stena, Kuusakoski jne. Lisäksi PHJ hankkii käsittely- ja konepalveluita työllistäen merkittävästi alueen yrityksiä.

PHJ kilpailutti v. 2005 julkisesti yhdessä kolmen muun jätelaitoksen kanssa jätteen energiakäyttöpalvelun. Sekajätteet on käsitelty v. 2009 alkaen Kotkan Energian Hyötyvoimalassa Kotkassa. PHJ:n alueella on kerätty energiajätettä erikseen jokaiselta taloudelta vuodesta 2000 ja kattavasti myös elinkeinoelämältä. Energiajätteestä valmistetaan polttoainetta Lahti Energia Oy:n Kymijärvi II voimalaitokselle ja muille rinnakkaispolttovoimaloille.

PHJ:n osakkuusyritys LABIO Oy (PHJ:n omistus 40 %, Lahti Aqua 60 %) käsittelee Kujalan jätekeskuksessa kompostoimalla ja mädättämällä omistajien bio- ja haravointijätteitä sekä lietteitä. Lisäksi LABIO palvelee muita alueen kuntia (puhdistamolietteet) ja elinkeinoelämää. Syntyvä biokaasu myydään Gasumille, joka puhdistaa, paineistaa ja johtaa sen siirtoverkkoon, mistä se on käytettävissä mm. liikennepolttoaineena.

Yhtiön Strategiaan kirjattuna keskeisenä tavoitteena on, että pääosa jätteenkäsittelyn kuluista katetaan jätteistä jalostettujen tuotteiden myyntituloilla. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi käynnistyi edellä kuvattu polttoaineen valmistus MURRE-murskauslaitoksessa v. 2011.

Kujalan jätekeskuksessa Lahdessa on juuri otettu käyttöön uusi, Suomessa ainutlaatuinen mekaanista erottelua hyödyntävä lajittelulaitos, joka lajittelee eri jätelaaduista uusioraaka-ainetta jalostavan teollisuuden käyttöön. Laitos on PHJ:n tuorein ponnistus kiertotalouden edistämiseksi. LATE-lajittelulaitos on Suomessa ensimmäinen näin laajasti eri jätevirtoja lajitteleva kokonaisuus. Lajittelu perustuu uusimpaan teknologiaan. Lajittelulaitoksen investointi on n. 10 M€. Murskauslaitokseen on investoitu n. 4 M€. Jatkossa pääosa yhtiön vastaanottamasta jätevirrasta ja liikevaihdosta ohjautuu laitospalveluiden kautta. PHJ on oma-aloitteisesti pyrkinyt investoinnilla ennakoimaan kiertotaloustavoitteiden saavuttamisen mahdollistamista toimialueellaan.

Yhtiön tavoitteena ei ole voiton maksimointi vaan tuottaa kohtuuhintaisia laadukkaita palveluita toimialueen asukkaille ja yrityksille.

2. PHJ:n markkinaehtoinen toiminta

Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy, kuten muutkin jätelaitokset, on jätelain 44 §:n mukaisesti eritellyt markkinaehtoisesta toiminnan tilinpäätöksessään vuodesta 2013 alkaen. Erittelyvelvoite on kirjattu jätelakiin juuri sen vuoksi, että avoimesti kerrotaan kuinka paljon ollaan markkinoilla ja suljetaan pois ristiinsubventointiepäilyt, joita perusteetta edelleen esitetään. Erittely kuuluu tilintarkastajien tarkastusvelvollisuuden piiriin ja erittelyn perusteet on kerrottu tilinpäätöksen liitetiedoissa. PHJ:n tilinpäätös on julkinen ja kenen vaan katsottavissa <http://www.phj.fi/vuosikatsaus-2015> (tasekirja avautuu linkkinä). PHJ:lla markkinaehtoisesta toiminnan osuus on vaihdellut 19-14 %:n välillä vuosittain. Markkinaehtoinen toiminta on tuonut tulosta eikä sitä ei ole subventoitu kunnanvastuujätehuollolla.

vuosi	Kokonaisliikevaihto €	Markkinaehtoinen myynti €	markkinaehtoisesta myynnin osuus %	liikevaihdon vähenemä, €, jos markkinaehtoista sallitaan vain 0,5 M€
2014	13 534 013	2 581 925	19	2 081 925
2015	14 379 522	2 226 264	15	1 726 264
2016 e	14 617 470	2 089 036	14	1 589 036

Taulukko 1. PHJ:n markkinaehtoinen myynti liikevaihdosta tarkasteltuna. Tilinpäätöksen luvut poikkeavat hiukan (+/- 1 %), koska jätelain perusteella tehtävässä erittelyssä jaetaan ne liikevaihtoon kuulumattomat tulot (vuokra-, rahoitustulot jne.), joita ei ole suoraan ollut mahdollista kohdistaa kv/me -toiminnalle, sisään tulevien jättemäärien suhteessa.

Markkinaehtoinen toiminta koostuu pääosin rakennusjätteistä (betonit, tiilet, PK-yritysten tuomat purku- ja rakennusjätteet) sekä yrityksen energia- ja puujätteistä. Yhä kasvava osa markkinaehtoisesta liikevaihdosta tulee yhtiön tavoitteen mukaisesti ulosmyynnistä (polttoaine sekä uuden lajittelulaitoksen metallin, kartongin, muovin jne myynti).

3. Sidosyksikön ulosmyynnin rajaamisen vaikutukset PHJ:lle ja alueen asukkaille

Hankintalain tarkoittaman ulkopuolisen myynnin rajaaminen 0,5 M euroon (n.3 % liikevaihdosta) tarkoittaisi yhtiön liiketoiminnan supistumista merkittävästi (1-1,5 M€). Ei ole mitenkään realistista, että elinkeinoelämälle tarjottavien palveluiden sijasta liikevaihtoa voitaisiin korvata lisääntyvällä kunnanvastuujätteen määrällä.

PHJ on investoinut edellä kuvatusti laitosmaiseen käsittelyyn edistääkseen kierrätystä jätelain tavoitteiden mukaisesti. Elinkeinoelämän jätteen rajautuessa pois, laitokset toimisivat tehottomasti vajaakapasiteetilla. Aukioloaikoja ja henkilökuntaa supistamalla ja kilpailutusten kautta mm. paikallisilta koneurakoitsijoilta ostettavia palveluita vähentämällä, voidaan saada maksimissaan 0,5 M euron säästö. **Toimenpiteistä huolimatta voitaisiin joutua nostamaan asumisen jätteiden käsittelymaksuja jopa 30 %, jotta laitoksien toiminta saadaan turvattua.**

4. Sidosyksikön ulosmyynnin rajaamisen vaikutukset toimialueen yrityksille

PHJ:n markkinaehtoinen toiminta pitää yllä kilpailua ja mahdollistaa jätettä tuottavalle elinkeinoelämälle yhden vaihtoehdon lisää jätehuoltonsa järjestämiseen. Nykytilanteessa jätteitä tuottavat yritykset ovat voineet vapaasti omista lähtökohdistaan arvioida kenen toimijan palveluita kulloinkin käyttävät.

Esimerkkinä purkubetoni, jota PHJ on vastaanottanut yhtiön perustamisesta saakka. Betonit ovat menneet 100 % hyötykäyttöön ja näin on voitu vähentää neitseellisen materiaalin käyttöä. Betonimurske on käytetty pääosin Kujalan jätekeskuksen kenttäym. rakenteissa. Muutama vuosi sitten Lahteen tuli yksityinen toimija, joka vastaanottaa betonia ja tekee siitä maarakentamiseen vastaavaa tuotetta kuin PHJ. Vastuullisena toimijana PHJ ryhtyi kirjaamaan betonit markkinaehtoisena jätteenä. PHJ:n hinta on julkisen hinnaston mukainen hinta.

Jos PHJ lopettaa markkinaehtoisen betonin vastaanoton,

- alueen purku- ja rakennusyrityksillä on yksi ainoa vastaanottopaikka, jonka vastaanottokapasiteettikaan ei riitä kaiken alueella muodostuvan purkubetonin vastaanottoon.
- Yritykset, monet pienienyrityksiä ja kertaerät pieniä, joutuvat etsimään palvelua myös Päijät-Hämeen ulkopuolelta, mikä lisää merkittävästi kustannuksia mm. kuljetusmatkojen pidentyessä.
- Yksityiselle toimijalle PHJ:n poistuminen markkinoilta on tietenkin hyvä asia ja markkinoille yksin jäävä toimija pystyy hinnoittelemaan palvelunsa ilman PHJ:n hintoja hillitsevää vaikutusta.

Esimerkkinä energia ja puujäte, jota PHJ on vastaanottanut yhtiön perustamisesta alkaen ja luonut yhteistyössä Lahti Energian kanssa niistä valmistetuille polttoaineille toimivat markkinat. Alueella on useita toimijoita, jotka vastaanottavat energia- ja puujätettä ja valmistavat polttoainetta. Jätteen tuottajat ovat voineet vapaasti valita kenen toimijan palveluita käyttävät. Kuten aikaisemmin on kuvattu, PHJ on investoinut toimintaan n. 14 M€ luottaen aikaisempaa lainsäädäntöön ja EU-hankintadirektiivin linjauksiin. Mm. hallituksen esityksessä jätelaiksi (199/2010) on todettu, että ulosmyynnin osuus voisi olla noin 10-19 % ja sitä periaatetta noudattaen olemme mitoittaneet laitosratkaisumme.

PHJ:n toiminta energia- ja puujätemarkkinoilla ei ole ollut mitenkään este muille toimijoille, vaan tukenut sitä niin, että seudulle on kehittynyt uutta liiketoimintaa. Lisäksi PHJ on pystynyt tarjoamaan varasto- ja käsittelypalveluita muille toimijoille mm. polttoaineiden menekkivaihteluista johtuvissa tilanteissa. PHJ:n hinta on julkisen hinnoittelun mukainen ja palvelun tarvitsijat voivat itse päättää kenen palveluita käyttävät.

Esimerkkinä jäteasemien pienyritysasiakkaat

PHJ:n jäteasemaverkostossa on 7 jäteasemaa (Lahti, Asikkala, Hollola, Sysmä, Padasjoki, Heinola, Orimattila), joissa otetaan asukkailta ja pienyrityksiltä vastaan jätettä, joita ei saa eikä voi laittaa päivittäisjäteastiaan, mm. rakennusjätteitä, huonekaluja, vaarallisia jätteitä, sähkölaitteita jne. Jäteasemilla otetaan vastaan tällä hetkellä n. 20 eri jätelajia, jotka pääsääntöisesti toimitetaan hyödynnettäviksi. Jäteasemien asiakaskunnasta n. 20- 30 % on peräkärryillä ja pakettiautoilla jätettä tuovia PK-yrityksiä sekä maatalousyrittäjiä.

Jos PHJ lopettaa palvelut elinkeinoelämälle, pienyritykset joutuvat etsimään palvelun muualta oman kuntansa ulkopuolelta, käytännössä Lahdesta tai jopa Päijät-Hämeen ulkopuolelta. Tämä lisää merkittävästi yritysten kustannuksia, mikä tietenkin siirtyy esim. asukkaiden remonttikustannuksiin. Pääosa PK- yritysten tuomista jätteistähän on alun perin asumisesta (remontointi jne.) peräisin.

Esimerkkinä yritysyhteistyö ja teolliset symbioosit

Kujalan jätekeskukseen on syntynyt esimerkillinen yritysten yhteistyöverkosto, joka työllistää n. 80 henkeä (PHJ:n osuus 35 henkeä). Kujalan teollinen symbioosi on esimerkki juuri siitä kehityksestä, jota kunnilta halutaan ja jolla mahdollistetaan osallisuuden kiertotalouden toteutumista. Kunnat/kuntayhtiöt luovat edellytyksiä muille alan toimijoille, toimivat alustoina ja infran tarjoajina. <http://www.phj.fi/kujalan-jatekeskus/teolliset-symbioosit>

Esimerkkinä on kattohuopajätteen valtakunnallisen keräyksen aikaansaaminen Suomeen. Ilman PHJ:n mahdollisuutta vastaanottaa yrityksiltä kattohuopajätettä, keräyskokeilua ei olisi voitu käynnistää ja uusi kiertotalouden mukainen toiminto olisi jäänyt toteutumatta. Tässä PHJ toimii keräyksen käynnistäjänä ja mahdollisti liiketoiminnan yksityiselle toimijalle.

5. Lakiesitys johtaa taannehtivaan lainsäädäntöön

Hallituksen esityksessä markkinaehtoinen toiminta laskettaisiin edellisten kolmen vuoden liikevaihdon keskiarvosta. Ehdotettujen siirtymäsäännösten mukaan lain voi-

maantulosta (1.1.2017) sovellettavaksi tuleva 10 prosentin rajan määrittämisessä käytettäisiin vuosien 2014, 2015 ja 2016 sekä 1.1.2019 sovellettavaksi tuleva 5 prosentin ja 500 000 euron rajauksen määrittämisessä otettaisiin huomioon vuosien 2016, 2017 ja 2018 toiminta. Molemmat aiheuttaisivat lainsäädännön taannehtivan vaikutuksen.

Siirtymäaika on käytännön toiminnan kannalta täysin teoreettinen. PHJ:n tilanteessa, vaikka välittömästi lopetettaisiin kaikki markkinaehtoinen toiminta, ei 10 %:n rajaa pystyttäisi saavuttamaan. Myöskään 5 %:n rajan saavuttaminen em. laskentaperiaatteilla olisi käytännössä mahdotonta.

6. Yhteenveto

Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy on luonut kattavan, kustannustehokkaan jätehuoltojärjestelmän, jota myös alueen elinkeinoelämä käyttää hyödykseen. Hallituksen esitys vaikeuttaisi merkittävästi yrityksille välttämättömien jätehuollon palveluiden saantia, johtaisi tiettyjen jätteiden osalta yksityiseen monopoliin, lisäisi jätteiden kuljetusmatskoja ja nostaisi asukkaiden jätehuollon kustannuksia.

Jos hallituksen esitys toteutuu esityksen mukaisesti, PHJ:n juuri valmistumassa olevan kiertotalouden tavoitteiden mukaisen uuden lajittelulaitoksen talous vaarantuu, kun laitos jää heti vajaakäytölle. Samalla yrityksiltä viedään pois mahdollisuus ohjata jätteitään energiakäytön sijasta ensisijaisesti materiaalikierrätykseen.

Olemassa oleva käsittelyinfra jää vajaaseen käyttöön ja tilalle rakennetaan yksityisten toimesta uutta kapasiteettia. Kilpailu ei mitenkään lisääntynyt, jos julkisesti ja avoimesti hinnoitteleva markkinoilla oleva kuntatoimija poistuu.

Lakiesitys rajaa PHJ:n mahdollisuuksia kehittää tehokkaita ja uusia innovaatioita hyödyntäviä jätteenkäsittelypalveluja ja hankaloittaa kiertotaloustavoitteiden saavuttamista yhteistyössä yrityskumppaneiden kanssa.

Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy esittää lausuntonaan, että kaikki edellä esitetyt negatiiviset vaikutukset voidaan ehkäistä sillä, että pitäydytään EU-direktiivin mukaisessa 20 %:n ulosmyynnin rajauksessa.

Lahdessa 24.10.2016

Päijät-Hämeen Jätehuolto Oy

Tuula Honkanen
toimitusjohtaja